

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

LLICENCIATURA: **CIÈNCIES POLÍTiques I DE L'ADMINISTRACIÓ**

ASSIGNATURA: **25206 ESTRUCTURA SOCIAL I (6 crèdits)**

DURADA: **Primer semestre**

CURS: **Segon**

CURS ACADÈMIC: **2003/2004**

Prof. Enrico Mora i Malo (grup 02)

OBJECTIUS

Des del punt de vista dels continguts, el curs vol familiaritzar els i les estudiants de Ciències Polítiques i de l'Administració amb les principals aportacions de la sociologia sobre els processos d'estructuració de la desigualtat social. Es treballaran les diferents aproximacions teòriques als eixos d'estructuració de la desigualtat (especialment els de classe, gènere i edat) i la seva aplicació empírica a la realitat catalana i espanyola. Tan les aproximacions teòriques com el marc històric es circumscriuen, bàsicament, a la formació de les societats capitalistes patriarcals occidentals.

Alhora, des del punt de vista pedagògic, el curs vol contribuir a exercitar la reflexió crítica de les i dels estudiants (on l'argumentació oral i escrita i fonamentada n'és un element principal), l'autonomia en l'aprenentatge (on la lectura i comprensió de textos i la seva discussió n'és un element principal), i el treball en equip (on l'elaboració en grup d'un treball tutoritzat n'és un element principal).

PROGRAMA

Introducció

1. Sociologia i Estructura social
2. El concepte d'estructura social. Els eixos d'estructuració social: classe, sexe i gènere, edat, ètnia i territori
3. La relació entre agència i estructura social

Eixos d'estructuració social: teoria i aplicació a Catalunya i Espanya

1. Introducció
La divisió del treball. El concepte de treball. L'adveniment del capitalisme patriarcal i la seva expansió. El taylorisme-fordisme. Tendències actuals. El context històric català i espanyol.
2. La desigualtat social per raó de classe
Els debats sobre el concepte de classe social. L'enfocament de Marx. Explotació, dominació i conflicte de classes. L'enfocament de Weber. Classe, status i poder. La comparació entre el model marxista i el weberian. L'enfocament funcionalista (Davis i Moore). Estratificació i mobilitat social. La comparació entre l'enfocament funcionalista i el marxista. La comparació entre el weberian i el funcionalista. Els enfocaments neomarxistes (Wright), neoweberians (Goldthorpe) i la seva comparació. Classe i agència (Thompson i Elster). Les crítiques al reduccionisme de classe. L'estructuració de les classes socials a Catalunya i Espanya

3. La desigualtat social per raó de sexe, de gènere i d'edat

Els debats sobre els conceptes de sexe i de gènere. L'enfocament de Delphy. Modus de producció domèstic. L'enfocament de Harrison. Modus de producció primaris i secundaris. El patriarcat. La relació entre patriarcat i capitalisme. Les aportacions de Hartmann, Walby i Izquierdo. El debat producció versus reproducció. Els debats sobre el concepte d'edat. Edat social i generació. L'adulocràcia. Patriarcat i edat. La relació entre la desigualtat de sexe, gènere i d'edat. L'estructuració per raó de sexe, de gènere i d'edat a Catalunya i Espanya

4. Estructura i canvi social

Els debats sobre el concepte de canvi social. Factors de canvi social. Els agents socials. Moviments socials a Catalunya i Espanya

AVALUACIÓ

Hi ha dos modalitats d'avaluació. L'estudiant n'haurà d'escollir una.

A) La primera consisteix en una **avaluació contínua** de l'assignatura que es basa en la participació a classe, els comentaris de lectures, un treball individual i d'un treball en grup.

- S'entén per **participació** a classe des de la formulació de preguntes fins a l'elaboració de comentaris sobre les temàtiques que s'estiguin tractant.
- Els **comentaris de lectures** són trobades programades al llarg del curs entre professor i estudiants per discutir un text prèviament llegit. La **finalitat** és aprofundir aspectes tractats en les sessions normals de classe, a través de la lectura, de la clarificació de dubtes, del debat i de comentaris crítics, però en un context diferent: els i les protagonistes són els estudiants, on el professor té un paper mediador. L'horitzó que inspira els comentaris de lectures és transformar una activitat prèvia, la lectura individual, en una activitat de grup. Una activitat de grup que permeti la participació en la construcció col·lectiva d'un discurs que superi les limitacions d'una comprensió individual i aïllada del text, necessària però no suficient.

Pel desenvolupament de cada seminari caldrà portar un escrit mecanografiat (cal portar dos còpies), que podem anomenar **Guió pel debat**, on hi figurin els següents punts:

- Mapa conceptual de la lectura (obligatori)
- Dubtes sobre el text (optatiu)
- Vincular alguna de les idees del text amb algun esdeveniment de la pròpia experiència vital (obligatori)
- Adjuntar articles, anuncis, acudits, poemes, cançons, referències cinematogràfiques i literàries, pàgines web... tot allò que sembli oportú (optatiu)

Aquest guió és l'**eix fonamental** sobre el qual construir la dinàmica de cada sessió de seminari i la intervenció de cada participant. És la reflexió prèvia que cal per tal d'establir un mínim debat i comentari sobre la lectura i més enllà d'aquesta. En aquest sentit les trobades no tenen per finalitat resumir el text, sinó treballar-lo col·lectivament. Es recomana que aquest escrit tingui com a **màxim 2 pàgines** d'extensió.

Hi haurà **8 trobades**. La primera amb tot el grup per exemplificar l'elaboració del *Guió pel debat*. Es durà a terme en dijous de 13:30 a 14:30. Per la resta de trobades (7 en total) es dividirà el grup en dos subgrups. Els comentaris de lectures es duran a terme el dijous de 13:30 a 14:30 (primer subgrup) i de 14:30 a 15:30 (segon subgrup). A començament de curs es lliurarà el calendari de les trobades i les lectures corresponents.

- El **treball individual** consisteix en elaborar un mapa conceptual sobre una de les temàtiques treballades en els seminaris de lectures que s'indicarà en el moment oportú. Haurà de tenir la forma de pòster i es recolzarà sobre lectures complementàries.
 - El **treball en grup** és un exercici sobre un tema específic treballat a classe. Aquest exercici haurà de tenir una extensió de 15 pàgines (possibles annexos, a part). Es recomana parlar amb el professor sobre el desenvolupament del treball al llarg del curs.
 - Les **condicions i valoració** de la participació en l'**avaluació contínua** són:
 - Participar en tots els **comentaris de lectures**. De les sessions programades s'admetran un màxim d'una absència. Sobrepassar aquest límit implica passar automàticament al sistema d'avaluació alternatiu. Val el **40% de la nota**.
El control de la participació als seminaris es farà per partida triple:
 - Signar el full d'assistència
 - Lliurar al començament de cada seminari una còpia de l'escrit *Guió pel debat* (cal lliurar-lo puntualment)
 - Participar activament en el seminari
 - Elaborar el **treball individual**, la temàtica s'indicarà el dijous 11 de desembre del 2003 i es lliurarà el dijous 18 de desembre del 2003. Val el **20% de la nota**.
 - Elaborar el **treball en grup** que es lliurarà l'últim dia de classe, el dia 15 de gener del 2004. Val el **40% de la nota**.
 - **Cal aprovar totes les condicions** per a aprovar l'assignatura segons aquesta modalitat d'avaluació.
- B)** La segona forma d'avaluació és la prova clàssica d'un **examen**. Constarà de diverses preguntes sobre els temes tractats al llarg del curs.
- La preparació de l'examen es basarà sobre la bibliografia de lectura obligatòria i el comentaris fets a classe.
 - L'examen val el **100% de la nota**.
 - Qui s'aculli a aquesta modalitat d'avaluació es recomana que parli amb el professor.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia obligatòria

Disposeu a copisteria de tres dossiers de textos. Hi trobareu els textos obligatoris dels seminaris de lectures i alguns textos complementaris.

Bibliografia complementària i manuals

En **negreta** s'indiquen els **manuals** de referència de l'assignatura.

- ALONSO, L.E. 1999. Trabajo y ciudadanía. Estudios sobre la crisis de la sociedad salarial, Madrid: Ed. Trotta/Fund. 1º de Mayo.
- ANSART, P. 1993 (1990). *Las sociologías contemporáneas*, Buenos Aires: Amorrortu.
- AMIN, S. 1978 (1973). El desarrollo desigual. Ensayo sobre las formaciones del capitalismo periférico. Barcelona: Fontanella. Serie Economía, 2.
- ARIÈS, P. 1988. El niño y la vida familiar en el Antiguo Régimen. Madrid: Taurus.
- Aa.Vv. 2001. *Estructura y cambio social*. Madrid: CIS.
- BALIBAR, E. y WALLERSTEIN, I. 1991. *Raza, nación y clase*, Madrid: Iepala.
- BARBER, B. 1991 (1957). *Estratificación social*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.
- BENDIX, R., LIPSET, S.M. (comp). 1972. *Clase, Status y Poder*. Euroamérica.
- BENERÍA, L. 1981. «Reproducción, producción y división sexual del trabajo?». *Mientras tanto*, núm 15. P. 91-113.
- BERGER, P.L. 1989 (1963). *Invitació a la sociologia*. Barcelona: Herder.

- BILBAO, A., 1995. *Obreros y ciudadanos*. Madrid: Trotta.
- BORDERÍAS, C., CARRASCO, C., ALEMANY, C. (comp). 1994. *Las mujeres y el trabajo: rupturas conceptuales*. Madrid: Fuhem. Economía crítica, 11.
- BOTTOMORE, T.B. 1967 (1965). *Les classes sociales*. Barcelona: Edicions 62. Col·lecció a l'abast, 42.
- BOURDIEU, P. (dir.) 1999 (1993). *La miseria del mundo*. Madrid: Akal.
- 1991 (1979). La distinción. Criterios y bases sociales del gusto. Madrid: Taurus. Humanidades, 259.
- CACHÓN, L. 1989. *¿Movilidad social o trayectorias de clase?* Madrid: CIS.
- CARABAÑA, J. 1995. *Desigualdad y clases sociales*. Madrid: Fundación Argentaria-Visor.
- CARABAÑA, J., DE FRANCISCO, A. (comps.) 1995. *Teorías contemporáneas de las clases sociales*. Madrid: Pablo Iglesias.
- CASTEL, R. 1997 (1996). *Las metamorfosis de la cuestión social*, Buenos Aires: Paidós.
- CASTELLS, M. 1997 *La era de la información. Economía, sociedad y cultura*. Vol. 1. Madrid: Alianza Universidad.
- COLECTIVO IOÉ 1999. Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos. Una visión de las migraciones desde España. València: Universitat de València
- CORCUFF, Ph. 1998 (1995). *Las nuevas sociologías. Construcciones de la realidad social*, Madrid: Alianza. Ciencias Sociales.
- CROMPTON, C. 1994 (1993). Clase y estratificación. Madrid: Tecnos.**
- DUBY, G., PERROT, M. 1993. *Historia de las mujeres*. Vol. 4. Madrid: Taurus.
- DELPHY, C. 1985 (1970). «El enemigo principal». *Cuadernos inacabados*, 2-3. P. 11-28.
- ESPING-ANDERSEN, G. 1993. *Los tres mundos del estado del bienestar*. València: Ed. Alfons el Magnànim
- FINKEL, L. 1994. *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide
- FISAS, V. (ed.) 1998. *El sexo de la violencia*. Barcelona: Icaria.
- FEITO, R. 1995. Estructura social contemporánea. Madrid: Siglo XXI.**
- GIDDENS, A. 1989 (1980). *La estructura de clases en la sociedades avanzadas*. Madrid: Alianza. Alianza Universidad 236.
- **1991 (1989). Sociología. Madrid: Alianza. Alianza Universidad Textos, 139.**
- GOLSTHORPE, J. 1995 (1982). «Sobre la clase de servicio, su formación y su futuro». En: CARABAÑA, J., DE FRANCISCO, A. (comps) *Teorías contemporáneas de las clases sociales*. Madrid: Pablo Iglesias. P. 229-263.
- GORZ, A. 1977. Crítica de la división del trabajo. Barcelona: Laia
- 1997 (1991). *Metamorfosis del trabajo*. Madrid: Sistema. Colección Politeia, 14.
- GURVITCH, G. 1970. *El concepto de clases sociales*. Buenos Aires: Nueva Visión. Ensayos.
- HARTMANN, H. 1980 (1976). «Capitalismo, patriarcado y segregación de los empleos por sexo». En: EISENSTEIN, Z. (comp.) *Capitalismo patriarcal y feminismo socialista*. Madrid: Siglo XXI. P. 186-221.
- IZQUIERDO, M.J. 1998. *El malestar en la desigualdad*. Madrid: Cátedra – Universitat de València – Instituto de la mujer. Feminismos, 48.
- (comp.) 1995. *Género y valores*. Vitoria-Gasteiz: Emakunde/Instituto Vasco de la Mujer.
- 1988. La desigualdad de las mujeres en el uso del tiempo. Madrid: Instituto de la Mujer.
- 1985. «Mujer y además joven». *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 8. P. 35-50
- 1983. «Poder, sexo i edad». En: ASTELARRA, J., IZQUIERDO, M.J. *II Jornades del patriarcat*. Bellaterra: UAB. P. 3-25.
- IZQUIERDO, M.J, LLORENS SERRANO, C., MORA, E., SÁNCHEZ TORRES, E. 1998. *Aguantando el tipo. Desigualdad social y discriminación salarial*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- JUAREZ, M. (dir.) (1994) “Las clases sociales en España”, a *V Informe sociológico sobre la situación social en España*. Madrid: Fundación Foessa (pp.231-71).
- JULIANO, D. (1998): *Las que saben. Subculturas de mujeres*, Madrid: Horas y horas.
- KERBO, H. R (1998) Estratificación social y desigualdad Madrid: McGraw Hill**
- LAURIN-FRENETTE, N. 1989 (1976). *Las teorías funcionalistas de las clases sociales*. Madrid: Siglo XXI.
- LENSKI, G. E. 1993 (1969). *Poder y privilegio*. Barcelona: Paidós. Paidós básica, 68.
- MARQUÉS, J.V. 1990 (1980). *No és natural*. València: Tres i quatre. El grill, 9.
- MARTÍN CRIADO, E. (1998) *Producir la juventud. Crítica de la sociología de la juventud*. Madrid: Istmo (col. Fundamentos, 134).
- MARTÍNEZ VEIGA, U. (1997): La integración social de los inmigrantes extranjeros en España,

- Madrid: Trotta.
- MARX, K. 1983. *El capital*. Barcelona: Edicions 62/ Diputació de Barcelona. Clàssics del pensament modern, 7.
- MIGUÉLEZ, F., GARCÍA, T., REBOLLO, O., et altri. 1997. *Desigualtat i canvi*. Barcelona: Proa i UAB. Biblioteca universitària, 34.
- MIGUÉLEZ, F., SOLÉ, C. 1987. *Classes socials i poder polític a Catalunya*. Barcelona: PPU.
- MILLS, C.W. 1987 (1959). *La imaginació sociològica*. Barcelona: Herder.
- MINGIONE, E. 1993 (1991). *Las sociedades fragmentadas*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad social
- MORIN, E. (1995). *Sociología*, Madrid: Tecnos.
- NNUU (2002) *Informe sobre el desarrollo humano 2002*. Madrid: Ediciones Mundi-Prensa.
- OFFE, C. 1990 (1988). *Contradicciones en el Estado del Bienestar*. Madrid: Alianza. Alianza Universidad, 647.
- OSSOWSKI, S. 1972 (1963). *Estructura de clases y conciencia social*. Barcelona: Ediciones Península. Historia, Ciencia y sociedad, 48.
- POLANYI, K. 1989. *La gran transformación*. Madrid: La Piqueta. Genealogía del Poder, 17.
- PRANDY, K. (1998) "The Social Interaction Approach to the Measurement and Analysis of Social Stratification". Cambridge: manuscrit.
- ROCHER, G. 1990 (1973). *Introducción a la sociología general*. Barcelona: Herder.
- SARASA, S. i MORENO, L. 1995 (comp) *El Estado de Bienestar en la Europa del Sur*. Madrid: CSIC.
- SASSEN, S. (1994): «Why Migration? Tesis contra los modelos de explicación al uso». En: VV.AA., *Extranjeros en el paraíso*, Barcelona: Virus, pp. 53-62.
- SENNETT, R. (2000[1998]) *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo*. Barcelona: Anagrama.
- & Cobb, J. (1993[1972]) *The Hidden Injuries of Class*, Nova York: W.W. Norton.
- SOLÉ, C. 1998. *Modernidad y modernización*. Barcelona: Anthropos.
- (1995): *Discriminación racial en el mercado de trabajo*, Madrid: Consejo Económico y Social.
- SOLÉ, C., MIGUÉLEZ, F. 1987. *Trabajo y crisis económica en Catalunya*. Barcelona: PPU.
- STOLCKE, V. 1992. «¿Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?». *Mientras tanto*, núm 48.
- TERRÉN, E. 2002. *Razas en conflicto. Perspectivas sociológicas*, Rubí, Anthropos.
- TEZANOS, F. 2000. *Escenarios del nuevo siglo*. Madrid: Sistema.
- 2001. *La sociedad dividida: estructura de clases y desigualdades en las sociedades tecnológicas*, Madrid: Biblioteca Nueva.
- THOMPSON, E.P. (1989[1963]) *La formación de la clase obrera en Inglaterra*, Barcelona: Laia.
- TORNS, T. 1995 "Los nuevos empleos, cualificación y valoración" comunicació presentada en el Séminaire IRIS: *Une vision plus large*, Bruselas, juny 1995.
- WALBY, S. 1994. *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Blackwell.
- WEBER, M. 1993 (1922). *Economía y sociedad*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.
- WILLIS, P. (1993) "Producción cultural no es lo mismo que reproducción cultural, que a su vez no es lo mismo que reproducción social, que tampoco es lo mismo que reproducción", a H.M. Velasco; F.J. García; i A. Díaz (eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar*. Madrid: Ed. Trotta (original 1981).
- WRIGHT, E.O. 1995 (1989). «Reflexionando una vez más, sobre el concepto de estructura de clases». En: CARABAÑA, J., DE FRANCISCO, A. (comps) *Teorías contemporáneas de las clases sociales*. Madrid: Pablo Iglesias. P. 17-125.
- 1994 (1985). *Clases*. Madrid: Siglo XXI.